

Терновий ліс,
крилаті риби, слизька стежка.
Червоний замок на горі, що вріс корінням
у землю як вільха чи клен. Щороку у ніч перед
Різдвом він жде її як подиху, як співанки сирен.
Вслухається в шипіння воскової свічки, бо мусить же
прийти, бо обіцяла. Вона йому запрясягла! Луска від риби
блискає між дошок, він зачинає свою душу на іржавий ключ
і голіруч мене вогник свічки з воску. З її очей напевне сипле
сніг, коли б він тільки міг... коли б лиш міг відняти її у брата.
Дзенькнула клямка, застогнали двері — Злата.

ISBN 978-617-614-438-0

Наталка Данькова

СІМ НОЧЕЙ ПЕРЕД РІЗДВОМ

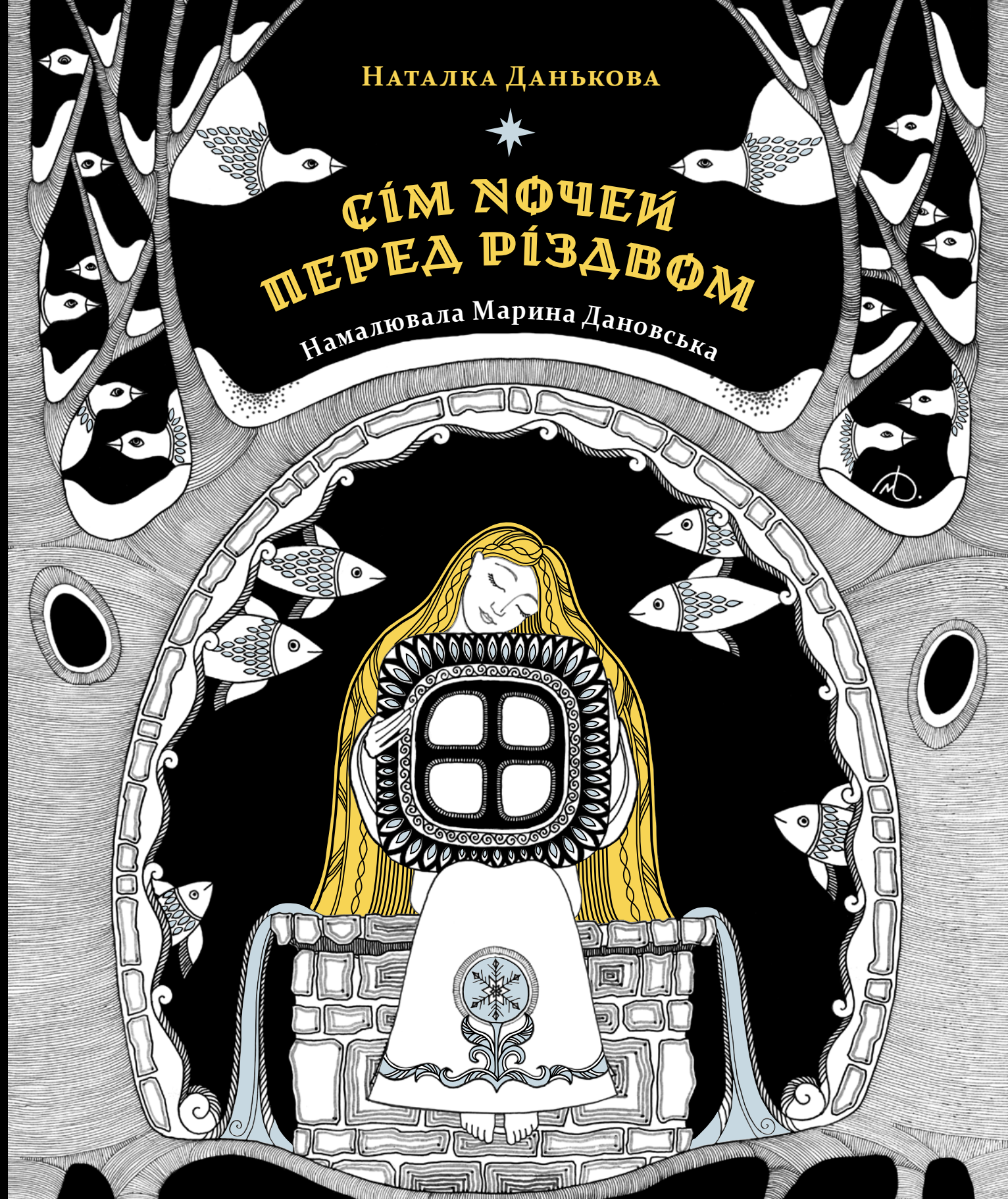
ЧОРНІ ВІВЦІ

НАТАЛКА ДАНЬКОВА

СІМ НОЧЕЙ ПЕРЕД РІЗДВОМ

Намалювала Марина Дановська

НАТАЛКА ДАНЬКОВА

ЇМ НОЧЕЇ

ПЕРЕД РІЗДВОМ

Ілюстрації Марини Дановської

УДК 82-9 + 39
Д 17

Данькова Наталка

Д 17 Сім ночей перед Різдвом / Наталка Данькова ; ілюстрації Марини Дановської. — Чернівці : Книги – ХХІ, 2023. — 192 с.

ISBN 978-617-614-438-0

Злата заприяглась упродовж семи років приходити за ніч до Різдва до Яна — брата-близнюка свого зниклого чоловіка. І бути з ним до ранку в його замку в горах. Ян — геніальний органіст, але музика його — лиха. Коли він грає, каміння падає з башт церков, стіни тріскають і блискавки влучають у вежі. Цією музикою кричить Адам, вигнанець із Раю. Події розгортаються в уявні часи, культурно близькі першій половині ХХ ст. Оповідь алегорична, сплетена з казкових, біблійних і міфологічних образів і мотивів.

УДК 82-9 + 39

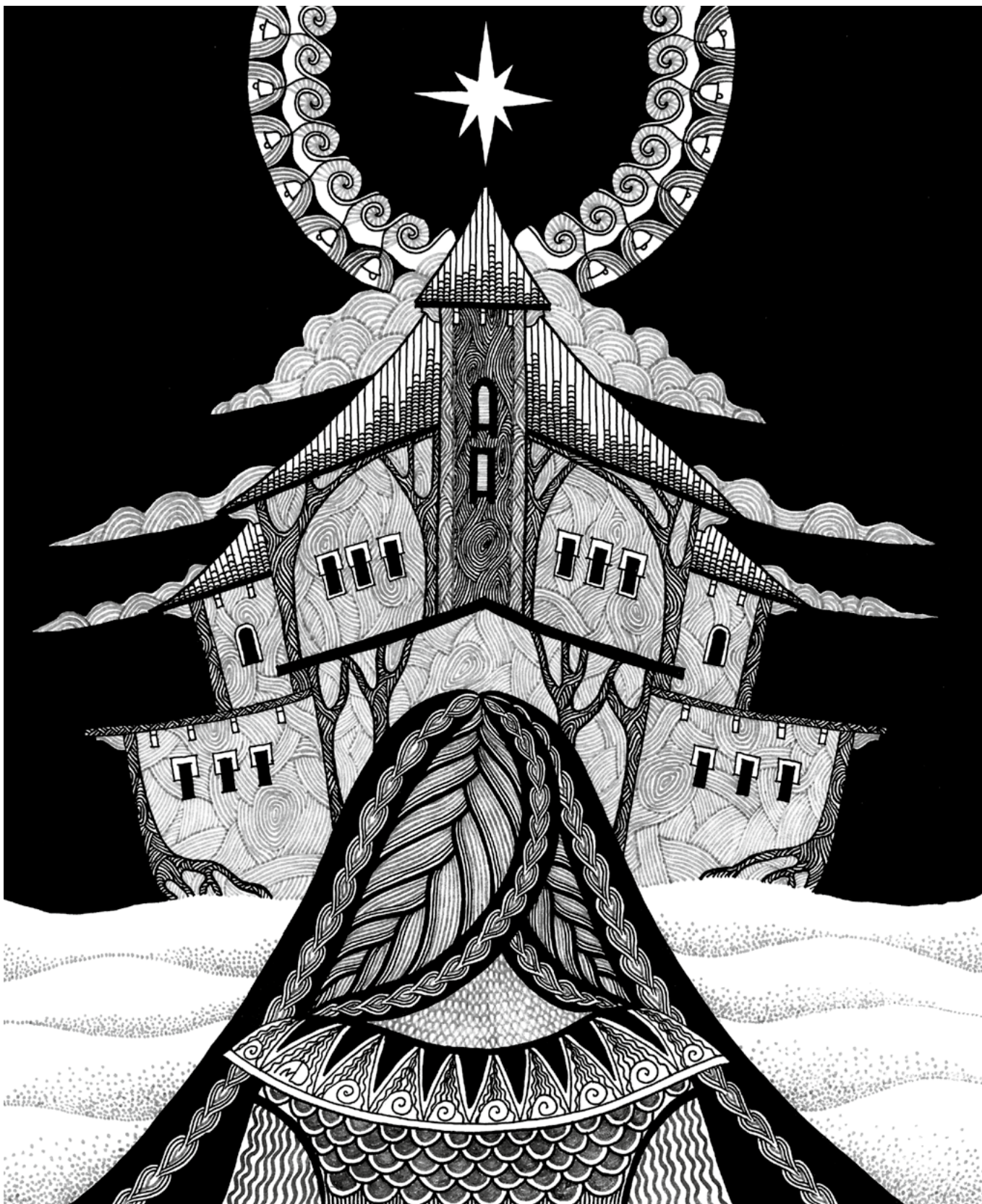
Усі права застережено. Жодну частину цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

ISBN 978-617-614-438-0

© Книги – ХХІ, 2023
© Наталка Данькова, 2023, *текст*
© Марина Дановська, 2023, *ілюстрації*

ЗМІСТ

НІЧ ПЕРША. КОРАБЕЛЬ	7
НІЧ ДРУГА. ТЕРНОВИЙ ЛІС	37
НІЧ ТРЕТЯ. КІМНАТА, КУДИ НЕВІЛЬНО ЗАХОДИТИ	75
НІЧ ЧЕТВЕРТА. ЗАМЕТІЛЬ	91
НІЧ П'ЯТА. ОГНЕННИЙ ПЕРСТЕНИК	121
НІЧ ШОСТА. ПЕНУЇЛ	155
НІЧ СЬОМА. СМІХ	165

НІЧ ПЕРША

КОРАБЕЛЬ

лата вдивлялась у вікно. Гори миготіли і зникали в ранніх зимових сутінках. Потяг кашляв, від кожного нового поштовху його ребра здригалися, брудне світло тремтіло, а її рукавички падали з хиткого столика. Злата торкалася вікна, відчувала жар і хрип хворобливих залізних легень. У вагоні було майже порожньо. Окрім неї лиш одна літня жінка дрімала в кутку за кілька купе. По той бік вікон стемніло. Тунель.

Протяг грюкнув дверима і з його кволих залізних ребер вирвався свист, схожий на стогін. У проході вона помітила тінь чоловіка. Він беззвучно спинився біля її купе і стиха щось рахував. Його тінь ворушила олівець у кишені жилета й нервово підносила долоню до скроні, ніби хтіла щось намацати чи встромити палець у голову. Златі стало холодно, до дрижаків. А той, у легкій сорочці та літньому жилеті, геть не зважав на протяг, хоч і стояв при дверях. Поїзд вискочив із тунелю, відкашлявся, за склом проясніло, а невідомий зник так само раптово, як і з'явився. Дівчина визирнула у прохід і тамбур, але не побачила ні чоловіка, ні його нервової тіні.

Потяг сповільнився і, важко дихаючи, спинився. Сторож на станції витяг розсувні східці. Вона вийшла. У селищі де-не-де світилось у вікнах. Але найяскравіше було на цвинтарі поряд із храмом, де коло кожного хреста запалили високу воскову свічку. Літня жінка з потертим наплічником зійшла за нею слідом і привіталась:

— Христос ся рождає!

— Славимо Його...

Злата глянула на небо, але не побачила зірки. З її очей рясно сипав сніг. Довкруг так сніжило, що сутінки втрачали свою чорноту. Вона минула колію і вийшла із села вузьенькою звивистою стежкою, що вела в гори. Їй не страшно, вона знала дорогу.

Слизько. Дівчина провалювалася, ковзала. Руки мерзли через рукавиці, а ноги пекли вогнем. Тим, що не гріє. Білим огнем із неба. Вона щільніше защепила старе пальто, натягла на обличчя шалик і капор*, в'язаний власноруч. Під ним ховалися довгі коси, кольору гіркого меду.

Минула година, а може, і більше, перш ніж вона добулася дев'ятиаркового мосту, що з'єднував два схили. Крізь біль виблискували зледенілі рейки, збиті камінням і часом. Колись ними гримали потяги, і той відгомін досі блукав у скелях. Вона ступила на міст, бо так, казали, скорше можна дістатися лісу. Замружилась, аби не шугнути поглядом униз, і пішла навпомацки. Біліє круча, в оці сіль від сліз. За мостом мовчали скелі. Про них багато розповідали, мовляв, ті вмili губити людей. Сміхом, шепотом, блудом. Так якось вони вкоротили віку німецькому інженеру, що будував тунель для залізниці. Прохід копали із двох боків, і коли в означений час він не зійшовся — той бідака пустив собі кулю в голову. Другого дня його знайшли біля смереки. А як докінчили роботу, з'ясувалося, що інженер помилився в розрахунках лише на метр

* Капор — жіночий головний убір із зав'язками під підборіддям, що носять у холодну пору.

і вбився дарма. Потяги їздили тунелем, а скелі пильнували тінь відчайдуха. Кажуть, та тінь пристала до смереки, бо не знайшла собі прихистку ні вгорі, ні в землі. Злата не боялася цього, але та оповідка чомусь пекла їй дужче від холоду.

За мостом долинав чийсь сміх, вона не зважала. Квапилася, уже зо дві години хиталася посеред заметів, а ще не дісталася річки. Іти треба далі, а їй руки вже не розгинаються від холоду. Злата скинула рукавиці й розтерла долоні снігом. Гралася, ліпила з нього коників, як привчилася дитиною. Стежка рипіла, пирхала і вливалася до змерзлої річки. Твердої, скляної. Дівчина ступила — слизько, вода під кригою — клубочить. Пір'ям. Ріка повна крилатих риб. Їм важко дихати, вони німі. Ріка жива.

Світ по той бік річки був інакшим. Хмарно і ясно водночас, тиша і пташий спів. Злата роззирнулась і не побачила стежки. Довкруг, скільки сягало око — біла гладінь. Угорі — гостра зірка. Та різнула темінь і її, Златчине, серце. Вела її нічним полиском і колола зсередини. Злата заплющила очі, щоби сніг угамувався хоч на мить, уявляла, що їй тепло — душно! — спам'ятала, що нині Святий вечір ідесь о цій порі згадують усіх, хто заблукав у лісі, втопився в морі чи згубився в далекій дорозі.

Вона минула пагорб і вже підупала на силі, але зірка вивела її до галявини, де ліс кільцем огинав червоний замок. Збудований із міцної модрини, він був схожим на корабель. Вежа — щогла, гострі мури, як прова*, брама-корма, хмари, над нею — вітрила.

Холод іще дужче діймав Злату біля замку: вітри голосили в баштах, стигла кров текла в його жилах. Змерзлі руки довго не слухалися, твердили, безладно смикали клямку та запір. І зрештою та, що носить сніг в очах, відчинила двері.

* Прова — ніс корабля.

Ян чекав на неї. Сотні свічок різали зіниці. Злата примружилася, коли він став супроти неї — умить, різко:

— Ти запізнилася.

— Але прийшла.

— Прийшла, бо заприсяглася приходити до мене кожної передріздвяної ночі сім років поспіль.

Злата скинула мокрий капор і шалик, і лише тоді поглянула йому у вічі, які невідступно стежили за нею. Досить обманювати себе, вона чекала на цю зустріч цілий рік. Чекала, щоби хоч мигцем вгледіти темні Івові очі! Але за ними стояв Ян, і дивився на неї геть інакше. Бо це були його темні очі! Якби вона і хтіла, не ладна їх сплутати.

Ян був братом її чоловіка, близнюком, молодшим братом. Бо Іво народився першим, хоч Ян і силувався вхопити його за п'яту. Сльози запекли Златі всередині, страх шугнув у розстібнуте пальто.

Іво мав моряцьке життя. Вона була йому дружиною кілька днів по вінчанні, а далі він пішов у море. Уже другий рік як від нього не було і звістки. Златі не раз снівся його корабель, зламаний вітром, утоплений корабель, що мав змерзле тіло й сині жилки вздовж блідих рук. Але вона не дозволяла собі згадувати ці сни чи бодай дотикатися до них думкою, замикала їх у своїй маленькій кімнаті, і ворушила срібний перстеник, що Іво вдів їй на палець.

— Він живий, інакше б я відчув.

Злата здригнулася від цих, підкреслено холодних, слів, які крали думки. Ян повісив її пальто на крісло біля коминка. Приніс їй хутрянні виступці зігріти ноги та шерстяний светр. Такий самий, як одітий на нім. Злата струсила сніг із довгої картатої спідниці та блакитної блузи із гострим комірцем. Із коминка віяло жаром, але вона ніяк не могла зігрітися. У замку так часто забували зачиняти двері, що віхола там була за свою.

Ян запалив газову лампу. При світлі наче перемінився: юнацька хитра посмішка саянула на обличчі, вмітому вітрами з його любих гір.

Але в темних очах усміх уже не відлунював. Звідки ця різкість, докір? Ба навіть злість, не притаманна його звичній стриманості? Злата не знала.

— Твій дім пахне високим лісом, що затуляє верхів'ям небо.

Замок-корабель мав довге коріння, яке глибоко вросло в землю. Де-не-де з підлоги здіймалися дерева та сплітатись арками, жовтаве листя шаруділо, дрібнилось у пил. У вікнах замість скла — павутиння, замість стулок — гілля. На одвірках щось квітнуло, між східців щось в'януло, коло серця щось мерзло.

— Ті пахощі в мені, у моїх руках. Бо весь цей рік я охоче глядів дуби та ялини, — дійсно, його долоні, які ледь-ледь визирали з-під довгих рукавів светра, були пошарпані корою і трохи перейняли від неї колір. Одну руку він ніби зумисне стиснув у кулак. — Знаєш, ліс, бува, рятує від нудьги, коли та напосідає.

— І чи часто та нудьга заважає тобі грати на органі?

— Буває по всякому, — Ян сховав від неї свої руки й узяв свічник. — Видко першу зірку. Будемо вечеряти.

Злата навіть усміхнулася, здивовано та примирливо:

— То, може, на мене ще й чекає дванадцять пісних страв, як і належить у передріздвяну ніч?

З Яном вони вчилися у консерваторії: він — органіст, вона — хористка. Друзями вони ніколи не були, аж надто різну мали вдачу. І від першої зустрічі Злата знала, що вони стоять обабіч ріки, яку не перейти так, аби не втопитись.

Вечеряли в кімнаті за довгим столом. Злата ніяк не могла зрозуміти, де край того столу, свічкового світла заледве вистачало, щоби було видко хліб, рибу й обличчя. Решта кімнати стерта темрявою, незрима, чутна. Ніби вони й не самі, ніби хтось ходить, не торкаючись підлоги, дихає, не маючи легень, шепоче у власній німоті.

Злата гріла руки горнятком із трав'яним чаєм. Хліб був іще теплим, печена риба — смачною, їй дуже хотілось їсти. Вона відбирала виделкою тонкі кісточки, і наче забувала все на світі, світ стояв осторонь, а вона була тут, у замку-кораблі з довгим корінням і хмарами замість вітрил. Лише перстеник на руці метушився — Іво! — й у корабля з її снів бліднуло лице і шкіра вкривалися зморшками від тривалого блукання під водою. Обличчя... ніс, чоло — такі ж, як у брата. Вона підвела очі на Яна, і, мов ошелешена, зронила виделку.

Цей бездоганний у всьому Ян жадібно хапав руками рибу, не виймаючи кістки, уривав крайці з хлібини і їв так, як бунтівні солдати на задвірках, од яких колись вона з мамою ховалися за льохом. Щось звірине й ненатле було в цій вечері і Златі стало лячно. Він одразу помітив. Облишив на тарелі шматки й начисто витер руки. Знову ворожість, хоч він намагався не дивитися на неї. З вікна боляче колола зірка і Ян заслони́в її завісками.

Він довго не обертався до неї. Свічки гаснули, і він зникав, згасав у кімнаті, де заледве було видко хліб і печену рибу. Вона підвелася, щоби підкрутити газову лампу, але він спинив:

— Зараз.

Запалив і поклав перед нею зв'язку ключів. Злата нарахувала кілька десятків: довгі, ковані, обламані, із гербами, засмалені, іржаві, відполіровані до блиску, срібні, залізні.

— Вони відчиняють усі кімнати в замку. Бери їх собі. Однаково ти прийдеш сюди ще шість років, то май цей дім за свій, — далі Ян вказав їй на один, найбільш закіптюжений, ключ, і заборонив їй заходити в кімнату на піддашші, — у всіх інших порядкуй вільно, але до цієї ніколи не ступай.

Злата його майже не слухала, вона перебирала ключі, шукала яким відчинити маленьку кімнату, де замкнені її сні, де тоне корабель із синіми жилками замість рук, де темніють очі, що дивляться на неї інакше. Навіщо вона сюди прийшла? Що мала знайти? Бігти звідси, деінде, чимдуж,

через річку, до скель, до сміху. Інакшого! Бо цей докірливий сміх належить йому — Яну! І на Івів не схожий.

Злата взяла свічник і пішла за Яном назад, у передню кімнату, ведена обітницею, яку колись віддала йому.

Ян докинув гілляк у коминок. Вітер грюкнув дверима, але не зважився зайти. Темінь зі закутків сплела Златці намисто, відгорнула коси й защепила довкіл шиї. Важке. Думки її гнітили, голову хилило вниз і вона опустила її на руки, так і сиділа, підібгавши ноги на килимі біля коминка. Геть на себе не схожа. Бо Злата вміла всміхатися так, наче тримала обіруч віконце. Засвічене, тепле, перетяте хрестом, здатне пристати до неба, якщо те раптом згубить сонце. І була вона створена з цієї усмішки й цього вікна.

— Вставай! Чого сидіти? Станцюй, — Ян ніби щось розбив. Оглушливо.

Вона ще дужче стисла голову, повну тяжких снів:

— Я не хочу.

— Облиш. Ти ж любиш, коли грає скрипка. Та й з Іво танцюєш охоче.

Він наче врізав її тим, що розбив. Нараз вона згадала, як Ян узяв у неї цю семирічну обітницю — очі її спалахнули й випалили весь сніг. Ще спам'ятала той день, коли до приморського селища, де вони колись жили, приїхало троє білооких скрипалів. Того дня вона всміхалась і тримала світле віконце в долонях, радість мружила їй очі, і вона танцювала з Іво, не розтуляючи повік, увесь вечір. А вже опісля, ближче до ночі Іво розгнівався на Яна за якесь лихе слово й розбив йому обличчя.

Злата вгледіла над його бровою ледь помітну згоїну:

— Чого ти від мене хочеш, Яне?

— А ти думала, що буде легко? Відсидиш тут кілька сумних часинок і побіжиш назад. Коли запряглася провести зі мною ці сім ночей, то матиму все, що хочу. Підводься — будемо танцювати!

Ян зірвав темне намисто — нитка дошкульно ковзнула її тонкою шиєю. Дихати стало легше. Він схопив скрипку й та стрепенулася, ніби цілий

рік ніхто на ній не грав. Лишень він торкнувся струн — вона зірвалась із місця, скрикнула дощем, розлилася річкою, швидкою водою. Він грав, допоки корабель із модрини до самого коріння не наповнився цією музикою, заледве не втонув. Потому облишив скрипку вигравати саму, й узяв за руку Злату.

Його музика мала владу, виймала душу, розбивала об рифи, випивала радість чи сон, поривала за собою — бодай у безвість! Дощ струменить, вільно та легко. Якби Злата й не хотіла, вона б однаково йшла за ним проти волі, навіть коли б затялася ніколи не ставати до танцю. Ян струсив із думок гнів і танцював із нею веселий. Час співав напошепки. Ніхто його не чув.

ЯН ТА ІВО

Йован ішов уздовж берега, мушлі западали між пальці, пісок змивав із них утому. Сьогодні він закінчив ладнати човен і по обіді, разом із сином відтягнув його до рибалок. Хлопчик мав за втіху допомагати батькові, він марив морем, як шалений. Він пахнув морем. Думки його вже давно гойдалися на кораблях, дихали штормом, ткали вітрила. Йованів перворідний — Іво. Він усміхнувся до себе й окинув оком м'яту синову сорочку, недбало закачані рукави й рибну луску, що сріблилася на щоді.

Йован понад усе любив море, і життя його було солоним. Він жив із того, що будував човни, а його дружина — Авреля* плела рибальські

* Авреля — ім'я, що походить від лат. *aurum* — золото.

сіті й кошики з лози. Уже десять років, як він із сім'єю оселився в тихому приморському селищі, далекому від повстань і збурень, які охопили його край. Потому Авреля вродила йому двох синів. Із лиця вони були такими схожими, що ніхто, та й він сам, не міг дібрати, котрий із них щирий і запальний Іво, а де стриманий і насмішкуватий Ян. Лише мати ніколи не помилялася, їхня єдність не могла обманути її пильні очі.

— Тату, ми робимо човни для риболовів. А для птахоловів треба робити човни із крилами? — Іво смикнув його за руку. Хлопці завжди вміли щось таке чудне спитати.

«Обтяжими крилами», — думав Йован. Бо хоч у селищі було спокійно, але збурений вітер шугав і тут: тягнув за собою чорні човни з найвіддаленіших околиць. Їх Йован нерідко виймав на берег. У них клали загиблих, убитих знагла, без суду. І пускали в море, аби ті ніколи не мали прихистку в землі. Залишенці, прокляті з двох світів. Бо імператору вони були за ворогів! І таких ворогів щодень ставало все більше й більше. Їх вишукували по коморах старих хат, у стосах паперів, у квартирах із високою стелею, у думках письмового столу й у надто гучному стуканні вільного серця. Їх упізнавали в кожному, на кого кидав свій згляд імператор із каменем у грудях. Море все приймало, човнів ставало все більше, обличчя в них дедалі більш впізнавані. Йован ховав їх потай від усіх. І завжди з острахом поглядав на хвилі, як ішов узбережжям.

От і зараз він відпустив сина і притулив долоню дашком до чола. Три-возно глядів. Бо від обрію сунула чорна пляма й заступала вечірнє сонце. На березі Йован помітив Яна. Хлопець сидів віддала і роздивлявся малюнки на піску.

— Синку, он твій брат, — сказав Йован до Іво, — клич його й біжіть додому. А я маю ще одну справу, тому прийду опісля.

Він поспішав спровадити хлопця, бо обіцяв Аврелі ховати чорні човни потай від дітей. А тут іще й котроїсь ночі його за цим ділом застав Ян.

Він тоді нічого не запитував, хіба що притулився до кипарисів і щось собі слухав.

Іво радо кинувся до брата, зумисне розхлюпуючи ногами пісок. Та лишень він пробіг кілька метрів, як озирнувся на море й захоплено вигукнув:

— Човен! Тату, онде чорний човен!

Од його вигуків вітер пришвидшився — темне коло ближчало. Іво мерщій кинувся у воду, щоби підплисти ближче.

— Той човен порожній, — Йован знову спробував віднадити сина.

— Ні. Дивися, просідає. Він важкий! — Іво вже був далеко. Він плавав так вправно, ніби народився в морі.

Ян підійшов до батька. Йован поклав йому руку на плече:

— Яне, біжи додому та принеси мені лопату і псалтир.

Хлопчик зосереджено вдивлявся в видноколо. Слухав.

— Він живий, тату.

— Звідки ти знаєш?

— Він співає.

Йован перепитав, бо не зрозумів.

— Перше, як прийшли ви з Іво, я стрів на березі супутника. Він малював по піску й казав: «Усе, що дише — співає на арфі, струнах і органі». І я чую спів того, хто в човні.

Авреля чекала на них у тіні кипарисів. Придивилась. Йован ніс на плечах якийсь мішок абощо. Іво тягнув батькову торбу. Весь мокрий, у закачаних штанцях і подертій куртці. Поряд ішов Ян, сухий і чистий.

Того дня Йован витяг із човна побитого й ледь живого отця Стахія, настоятеля дерев'яної церкви з містечка за три села. Її спалили ще минулого тижня. Настоятеля витягли з попелу, як думалось, не живого, і пустили в човні морем. Авреля вже звикла до таких гостей у домі, тому скоро зіграла води й нарізала бинтів із нової сорочки.

За кілька днів отець Стахій оговтався, пам'ять вертала до нього, як і туга за рідними. Він поривався якомога швидше встати з ліжка, тому виконував усі настанови жінки, що мала золоте ім'я і руки, які вигоювали всі рани. Хлопців він розрізняв за тим, що Іво завжди крутився поряд, підносив йому води, показував свої черепашки, без спини щось запитував чи розповідав, а інший — Ян — стояв осторонь. Лиш одного разу Стахій прокинувся серед ночі й запримітив коло свого ліжка хлопчину. Той поглядав запитливо, ніби розмовляв із ним сплячим, але не знаходив відповідей.

Ян заговорив до нього лиш коли він ішов од них, під прихистком ночі в долині кипарисів:

— Що ви співали тоді, у човні?

Чорні човни дедалі рідше прибивалися до берега. Та Йована здужала інша біда. На саму П'ятидесятницю* біла пелена впала йому на очі й заступила зір. Він ходив до лікарів, й Авреля готувала цілющі мазі, але що більше він їх мазив, то дужче сліпнув. Спершу він недобачав зблизка, далі не міг угледіти і здалеку, а по всьому став бачити світ лиш із голосу.

Іво не відступав від нього ні на крок, він вирізав йому з кипариса палицю, вчепив собі на руку дзвіночки, аби батько чув, що він близько.

— Тату, я буду твоїми очима!

Він ніколи не затримувався із друзями у школі, а стрімголов біг додому — підносив Йованові обід і йшов до човнів, які тепер ладнав із братом. Хоч Ян охочіше плів кошики з лози для Аврелі. Бо ті стебла різали їй руки, а йому геть не подобалося, коли долоні матері ставали шершавими.

Помічників їм не бракувало — Іво мав таку товариську вдачу, що багато хто хтів йому віддячити чи потішити. До присмерків хлопчачі сокири цюкали дошками для дірявих рибальських човнів.

* П'ятидесятниця або День Святої Трійці, відзначається на п'ятдесятий день після Великодня, зазвичай припадає на кінець травня – початок червня.

Ян же був затятий, він ніяк не хотів миритись із батьковою недугою. Очі йому пекли, коли бачив Йована з кипарисовою палицею.

— Коли приймаємо добре, чи ж злого не приймемо? — щораз повторював батько.

«Ні!» — кричало все Янове нутро. І він надумав щодня ходити до моря вудити дивну рибу, що повертає зір.

— Якщо вмитися тією рибою, то полуда впаде з очей і невидючий бачитиме, як і перше.

Йован із сумом ворухив коротко стрижене синове волосся. Він пам'ятав, що воно темне, але з білим пасмом, як і в Іво. Авреля завжди казала, що хтось дуже світлий торкнувся її синів.

— Непримиренний мій Яне, ти ж рибу як слід не вмієш вудити, а що за дивину собі вигадав. Хоч ти не любиш моря, і зовні спокійний — ніхто й не розбере твоєї думки, але зсередини ти збурений, мов бідою. Що з тебе буде, сину?

Ян нікого не слухав. Зранку, лишень замірило, він узяв батькову вудку, волок і пішов до моря. Але дорогою на самому березі знову стрів супутника, того, що кілька років тому вчив його слухати співи всього, що дихає. Був той чоловік якийсь дивак. Вдітий по-давньому — у хітон* і синій гіматій** через плече. Мав він із собою торбу, як мандрівець, і гостру палицю, схожу на спис. Нею він знову щось креслив на піску.

— Я не розберу, що ти малюєш, — спинився коло нього Ян. Очі завжди хотілося примружити, бо той ніби зумисно ставав проти сонця.

— Рибу, ти ж прийшов по неї.

— Мені треба справжньої, а ця лише креслена на піску.

* Хітон — лляний або вовняний одяг у стародавніх греків, який нагадував сорочку, підперезану поясом із напуском.

** Гіматій — верхній одяг стародавніх греків, який складався із квадратного, переважно довгастого чотирикутного шматка вовняної тканини.

— То злови.

— Будь певен — зловлю, і мій батько бачитиме!

Хлопець витяг вудку й волок, але дати раду з тим він як слід не вмів, тому хапав рибу голіруч. Силувався втримати, борсався між хвиль. Бо знав, що мати не спить зрання, і чекає на нього біля кипарисів. Чекає з надією, що він якось вернеться із цілющою рибою і Йован знову побачить цей, витятий із голосу та слова, світ.

Так ходив Ян вудити щоранку багато днів, а дивна риба все тікала з його рук.

Коли Ян дізнався, що Бах був сліпий, він захтів грати його ораторії*. Хлопець став ходити до музичної школи в місті, де згоріла церква. Її відкрили у старому костелі. З нього думали зробити музей, але зрештою вирішили, що коштовні експонати вдома зберігати надійніше. Та і школу обладнали, ще й із органом на другому поверсі. Учитель до інструмента Яна пустив не скоро, спершу довелося братися за скрипку та флейту.

Іво кілька років учився в кадетському училищі, доки його не закрили. А далі став займатися моряцькою справою.

Ян на вакаціях зрідка бував удома, його не тримало біля себе море, а тягнуло до гір. До швидкої води, туди, де звиваються річки й покотом сміються вершини. Їхній подих холодний і співанка чиста, глибша від моря, колюча, терниста.

Дні й ночі він сходив у тінистих хащах у товаристві чабанів і лісників. Із дерев'яних пластин він зробив собі дримбу і грав на ній. Його музика будила звіра, та згублені в лісі тіні: вони спускались із віття, виринали з озер, покидали танки і смішки й, не криючись, підступали ближче, зачудовані й розгублені. Упіймані на вудку. Він грав їм шпарко й весело.

* Ораторія — великий концертний твір на певний сюжет (для солістів, хору й симфонічного оркестру). Класичні ораторії створювали на біблійні й античні сюжети.

Та в їхньому товаристві шурхіт стискав Янові груди, сколочував думки і шлях. Той шлях, що був таким рівним для його батька й Іво, огинався йому колом.

Так, це коло одного засніженого повечір'я заблудило його в горах. Водило до гупої ночі, він пошкодив ногу, впав і мав згинати. Тієї миті вдома прокинувся Іво. Холодний трем збив його сон. Він схопився із ліжка й упав на коліна, перед вікном, перед небом. Авреля ненароком зазирнула, наглянути синів спокій. «Ян», — сказав Іво, і вона опустила на долівку поряд із ним.

Ян виліз із заметів, бо дихав, бо співав, бо не хтів миритись із чорним човном і не брав до рук його весла. Віхола снувала тінню: «Не вийдеш!» — а він брів у снігах допоки міг, а як занепав, то вгледів хижку, де і збув цю білу ніч.

Іво з Яном ніколи не були близькими, але відчували один одного, ніби зшиті докупи єдиною ниткою. Як тінь із тілом. Де б не були, чули як стукає в нутрі іншого — коли радістю, а коли болем. І порятувати брата траплялося кожному з них.

Хоч Янові те випадало частіше, бо Іво був запальний, до червоного гарячий, мов урвиголова. Коли візьме щось на думку, то біжить у самий вир — чи то в бійку, чи в море, чи боронить кого, чи спинять, як не за діло, то за лихе слово. А бувало, що й геть із невідь-якої причини. Як то і сталося у день шторму по обіді.

Вітер розтинав море мечем і те гарчало. Хвилі розбивались об пісок, об каміння. Іво та Ян випадково стрілися на скелястому березі, що звисав високо над морем. Над штормом. Іво дивився на нього, Ян слухав. Нараз старший брат підступив ближче до стромовини.

— Що там знову, Іво? Хтось надумав утопитись? Коли вже опирається, то впливе.

Іво похитав головою:

— Тягне.

І раптом знічев'я заступив за край. Так, не стрибнув, і не впав, а ступив у безвість, ніби думав, що та втримає його. Ян із ляку схопився на ноги, збіг зі схилу. Унизу — порожній човен, прив'язаний до берега. Ян не міг розплутати мотузку, відрізав її. Іво вже не було видно. Він стрибнув у човен і лиш відтак помітив, що на березі сидів той самий дивний супутник у старій одежині. Він роззувся, струсив порошок із сандалів і знову щось малював на піску. Вітер і море, певно, уміли те читати й були йому слухняні.

Буря замовкла, зробилася велика тиша. Море без хвиль, ніби озеро, вкрите молочною трясовиною піни. Ян знайшов брата й затяг його в човна.

— Чи ти тямив, що робиш? Чи тобі затьмарило? — на березі Ян скинув мокру сорочку. Вона незвично пахла сіллю, як і братова.

Іво розгублено глядів зниклий вітер.

— Море зве мене до себе. Ніби те, що я люблю, має зле серце. Воно кличе і я йду за ним, приймаю його у груди.

— І я знаю це, Іво, — Ян розумів його, бо те саме відчував, коли брався до музики.

Він узяв брата за руку. Міцно. Мотузкою. На березі було порожньо. Відтоді Ян довго не бачив свого дивного супутника-мандрівця.

Прийшов день, коли у приморське селище приїхали три білоокі скрипалі. Усі світлі, з рівними кучериками, високі й доладні, ніби виліплені з глини. На них, мов на появу, збіглися дивитися звідусіль. А ще дужче чекали вечора, коли ті мали давати концерт. «Очі вибілені начисто! І не сліпі, і не зрячі. Знай, бачать цей світ інакше від інших». Але й лячно було те споглядати. «Не до доброго очі біліють». «Сміх та й годі, чи хто нині вірить тим передчуттям?» «Нині взагалі не вірять». Та й музику, як казали, скрипалі грають чудну. Білу музику.

Ян із братом і собі чекали вечора. Аж надто Іво, бо він мав танцювати зі Златою. І лиш від однієї цієї думки його серце всміхалось її усмішкою.

Авреля назбирала кілька кошів стиглих смокв* і звеліла синам занести їх до хижки край берега. Іво одразу схопив їх, але мати спинила і глянула на Яна:

— Ідіть обидва.

Бо ті й так, поки були вдома на вакаціях, минали час осібно, а Авреля все шукала нагоди спорядити кудись їх разом. Хлопці взяли коші й рушили до хижки. Іво у своїй замрії про Злату. А що собі думав Ян годі розібрати, він був потайний, і свої думки викривав неохоче.

Вертали гірською стежкою над затокою, ступали обережно, так, щоби зрізати шлях. Дорога вже вела вниз, коли Іво забачив на вершині полум'яну квітку, що горіла й не згорала.

— Чекай, Яне, збігаю і дістану.

— Не лізь, там стежка непевна й каміння хитке.

— Де ж я здибаю ліпшої прикраси для її гірких кіс?

— У човні Харона, — розсердився Ян, — куди ти лізеш? Поглянь, де та звелася, тобі не дістати.

Квітка вогняна, червона, як кров, що зопалу б'є Іво в голову.

— Як собі хочеш. Але знай, я за тобою не полізу, най навіть зірвешся чи засипле камінням, — кинув йому вслід Ян, але брат уже був високо.

Високо й жаско, аж раптом грудa урвалася й Іво покотився униз, і лиш останньої миті зачепився за відступ. Заледве тримався, камінь ішов з-під рук. Ян скинув черевики, видерся на гору стороною, над тим місцем, де повис брат. Він дотягнувся до нього, перехопив братову руку. Але ж той шалений Іво знову поривався лізти до вогневиці.

* Смоква — інжир.

— Яне, ти ближчий, зірви!

— Та най би тобі... — він усміхнувся, бо й сам запалився. Росте при самій скелі без коріння і не гасне. Зірвав. Обпікся і випустив у море.

— Мені її не втримати. Гаряча.

Іво хоч не торкався, але мав таку ж попечену руку, як і у брата. Він жалувал за квіткою, але дужче шкодував Яна, що мучився і мусив рятувать його через примху. Він щиро подякував йому й обійняв. Він любив брата, тому картав себе. Але Ян глянув на нього хитро:

— Досить. Я заледве не вбився через тебе. То однієї вдячності буде замало. Ліпше віддай мені натомість танець зі Златою сьогодні ввечері.

Іво враз перемінився, до біла стиснув уста й руки, очі йому почервоніли й на брата дивилися люто.

— Я ж тебе вмовляв не лізти по ту квітку, — Ян взяв черевики, зім'яв листя лопуха і притулив до долоні. Лисячої, обпеченої.

Вечір випав зоряний. Зорі падали із тверді. Білоокі скрипалі грали так, ніби їхні очі мали згаснути до ранку. Ніби вони не впіймані в цьому побіленому світі. *Вийми серце із грудей, забудь про нього, і вклади на те місце свічку малу...* Вони грали співанку про сіяча. І як сіяв він, то впали одні зерна край дороги, де й видзьобали їх, а другі впали на терен і камінь, де й посохли зів'ялі, а треті впали в море. І зродили, і прийнявся з них цвіт полум'яний. *Хто торкнеться його, хто вмиється ним, у кого в грудях огонь горить ясно-блідим?*

А після цієї співанки заграли веселої. Щоби перша забулась. Ян стояв між кипарисів і дививсь, як Іво танцював зі Златою. Його темна сорочка губилась у померках, а обличчя ховалося за віття дерев. Іво вже давно забув про вранішню пригоду, але Ян ніколи не забував украдених обітниць. За нагоди він доступився до брата. Нагадати.

— Знімай свою сорочку й бери мою, — він скинув. Охайно напасовану, із застібками на манжетах, які Іво ніколи не носив.

Той зміряв брата лютим поглядом, в очах йому жовкло:

— Затям, лиш один танець і все.

Ян із насмішкою вдягнув білу Івову сорочку. Замість своєї чорної. Він зумисне не защипав горішні гудзики й недбало засукав рукави, як це робив Іво.

— Вона впізнає тебе.

Окрім матері, лише Злата вміла розрізняти їх безпомильно.

— Не впізнає.

Зорі померкли і зробилося темно. Навіть скрипалі не впізнали білого світу. Вона чекала на нього. Довга кремова сукня, оздоба-метелик і дві пишні коси, яким личить полум'я і квіти.

Лишень він підійшов, Злата заплющила очі. Їй було добре й вона вміла бачити й без них. Трималася його рук і відчувала тепло від свічки, що воском пахла із його грудей. Вогонь не тоне в річці. У темряві заплющених очей невпізнаний брат інший.

Скрипалі грали без спини, ніби час їхній спливав. Ян танцював зі Златою весь вечір, цим неспинним краденим танцем, на очах у світу, на очах у брата! І жоден не міг зупинитися. Він цілував її. Вона відповіла йому тією усмішкою, заради якої можна стерпіти життя, і дожити до тої колючої ночі, коли з неба на землю злітає зіркою птах.

Скрипки скрикнули востаннє і стихли. Іво витяг Яна назад — у затінок кипарисів, і жбурнув йому в обличчя чорну сорочку. Мовчки й люто. Ян весело її вдів, а далі глянув на брата спокійно і твердо:

— Вона не для тебе.

Іво оскаженів, ударив його щосили — той упав, розсік брову. Подався геть. Злата наздогнала Іво дорогою, але він наче перемінився, не дивився на неї і мовчав.

Удома Авреля не знаходила собі місця:

— Завіщо мені це? Сини мої не мають миру через ту Злату! Її коси гіркі, як і доля моя.

— А в чім вона винна, коли маю лихого брата!

Ян вернувся додому далеко за північ, не втрапивши нікому на очі. Він упав на ліжко й лежав без снів. До ранку в селищі забули про скрипалів, і навіть не питали, де ті поділися так скоро. Лиш Ян тієї ночі бачив, як берегом брели три білоокі лелеки.

ОРґАНІСТ

Йован прочитав «Отче наш», згадав усіх, хто заблукав у лісі, втопився в морі чи згубився в далекій дорозі, й узявся вечеряти. Праворуч від нього сиділа Авреля, ліворуч — сини. Іво, а вже далі Ян. Йован вдихав зелені пахощі ялини й раз у раз обертався до вікна. Жінка підсунула страви ближче до нього, і насипала кожному медової куті. Її любили всі, окрім Яна.

Скільки Ян себе пам'ятав, ніч перед Різдвом була завше такою. Приходила вона стиха, і щоби дочутися до неї за столом теж перемовлялися тихцем. Батько виглядав першої зірки ще з обіду, чекав на неї цілий день, а може, і цілий рік. А як та зачинала мигати, Авреля розповідала, що в цієї зірки є двійко крил, і вона сходить із неба, наче голуб. Й усі бачили ті крила, окрім Яна.

Коли чогось по-справжньому схочеш, достукаєшся, знайдеш, відчинять. Ян хотів, вдивлявся пильніше, мружив очі, при звичаївся не помічати темряву, але не бачив!

Уже з десятків років, як Йован теж не бачив ні птаха, ні зірки. Він намацував вікно і притулявся чолом до шибки. Іво був його очима. Він чекав тую зірку з обіду, увесь день, увесь рік. Ян не чекав, але ця ніч однаково приходила та бліднула гострим вогником із неба.

Іво поділяв батькову радість — бачити! — Ян брав собі незрячий батьків сум. Він розрізняв світ на звук, на шепіт, шурхіт, крик чи спів. На подих слів — на дотик рук.

А руки в батька стали сиві, надміру зрячі, олив'яні руки! Йован намацував різні фігурки пісного імбирного печива: пташки, рибки, хатки зі засвіченими вікнами. Його до свята пекла Злата й завше приносила їм.

— Ото дитина понавиробляла, з нею і сліпий бачитиме.

— Іво, чому ж ти її до нас не покликав? — спитала Авреля.

— Вона у своїх. Зараз зрідка приїздить, то де її відпустять, — усміхнувся Іво.

Іво вчився на морського механіка в місті неподалік, і доки не став ходити в рейси, частіше бував удома. Яна взяли до столичної консерваторії одразу, з першого іспиту, щойно сів за інструмент. Він мав найкращі класи зі скрипки, флейти, фортепіано, але найдужче його вабив оргán. За кілька років і Злата вступила в консерваторію на відділення хорового співу.

Усі доїли медову кутю, окрім Яна. Завтра він піде годувати нею Івових мартинів. Бо той як не звірину, то птаха — усе приручить. Звіддаля били дзвони, минулі, прийдешні, погорілі.

— Але ж їх ти чуєш, Яне? — раптом спитав Іво.

— Чую, та їм не вірю.

— Ти й у Різдво не віриш, — Йован спересердя розламав імбирну пташку.

— Навіщо я брехатиму тобі, батьку?

— Ніби й не ми тебе виховали. Хоч знаєш, сину, може, зараз не вірити легше.

— А чи не навпаки? — заперечив Іво.

Уже опісля Авреля зайшла в кімнату до сина, сумно ворушила його біле пасмо на темній голові.

— У хорі із семи херувимів один співає інакше, — Ян дивився у стелю, — той співає в мені, і я не хочу розлучатись із ним. Навіть коли Він попросить, навіть як стане чужим...

Вона мовчала, і Ян, щоб утішити її, заграв на сопілці псалом.

Злата чекала на Іво. Його потяг запізнювався. Час тягнувся. Вона звикла... Звикне. «Дружині моряка згодиться вміти чекати, — бувало, приказувала їй тітка Ада, Євина мати, коли дівчата гаптували одна одній сукні. — Ой, Злато, і намучишся ти з ним. Але Іво добрий хлопець. Щирий. А з його братом лихо ходить укупі. Он як він виграє на своїй скрипочці, мене аж дрижаки беруть». Єва сміялася, кумедно тремтіла і стукала зубами, вдаючи ті дрижаки. Злата й сама всміхалася. Тітка Ада називала їх пустунками і примовляла, що вони «ніц не тямлять».

Злата ніколи не виказувала себе, але і їй здригалось усередині, коли Ян сідав за оргán. Вона не знала того Баха, чию музику він грав. Гармонія сфер билася на скалки, і замість пісні Творцю во славу — солона хвиля брала за барки й міцно стискала. Музика скла, що з роду не знала Богу хвали, гострила свої пазури. Він грав лиш її.

Потяг прибув перше, ніж вона спам'яталась. Іво витяг із вагона чийсь візочок, а слідом і пакунки. Спустив їх сходами в перехід. Вродливий, весь у білому, помічник капітана. Сів на лавку й до нього одразу принадився якийсь рудий собака, якого він годував із долонь. Злата непомітно підійшла, сіла поряд на лавці й дивилася на нього.

Того ж дня в кірсі* Святого Петра давали органний концерт за участю італійського майстра. Готували його з особливою врочистістю, бо віднедавна оргán, що скнів під клеймом застарілого й ритуального

* Кірха — лютеранська церква.

інструмента, став вабити навіть далеку від музики публіку. Цим поціновувачі мистецтва завдячували імператору, який мав доволі дивні смаки. Він не вірив ні в богів, ні в Бога. Він мав багато ворогів, і впізнавав їх по очах, по думці та слову. Але все красиве вабило його. І він любив орґан і Баха.

Утім ніхто достеменно не міг би сказати, чи буде імператор нині на концерті, бо коли той і з'являвся на подібних дійства, то приходив потай, невпізнаний. Орґан блищав, вечір ближчав. От тільки італійському майстру зрання вчувся сивий птах, він вибіг його послухати й утрапив ногою під колесо «чорному ворону».

Колишній органіст кірхи, професор Теофіл Зіхтер, сидів на своїй кафедрі у столичній консерваторії. Уже два тижні як у нього був власний ректорський кабінет на дві кімнати. Але він усе не міг до нього звикнути. Він дивився на склянку води і стискав її подумки. Скло було м'яке. Воно не різало ні дотик, ні слух.

Злата влетіла оглушливо, спішно: у руках партитури, унизу за роґом — Іво. Він чекає на неї, вона квапиться і не ладна приховати усмішки. Професору війнуло теплом і прохолодою, він вказав на крайню шафу в підсобці, і вона понесла ноти туди. Двері клацнули вдруге, обережно, щільно. Северин Вайда завжди входив тихо, уважно роззирався. Пенсне на срібному ланцюжку робило його триоким, і тим зором він міг вглядіти більше інших. Не помітивши нікого в кабінеті, він обурено підступив до свого давнього приятеля:

— Теофіле, що ти собі думаєш?

— Знаю-знаю. Уже час. Та я ніяк не можу зважитися, — Теофіл Зіхтер відсунув стілець, обернувся до вікна, з якого було видко загострену вежу кірхи, — треба скасовувати концерт.

Вайда розгублено хитнув головою:

— Я не розумію тебе, хоч стрель на місці! У нього під рукою геній органу, а він сушить голову, щоб якоїсь утнути біди.

— Ні, Северине, я не дозволю Янові грати нині в кірсі, — Зіхтер важко опустився на стілець.

— Не збагну, чому ти такий непоступливий?

— Маю причину.

Вайда вставив на місце своє третє око, яке необачно скотилось убік, нахилився ближче до професора.

— Невже ти думаєш, що хтось тобі дозволить відмінити цей концерт? — мовив із притиском, навіть зневажливо. Але тієї ж миті помітив Злату, що непорушно стояла в кутку між шафами, й опанував себе.

— Як собі знаєш. Чекатиму на твоє рішення.

Триокий іще раз зміряв поглядом дівчину й вийшов. Злата підступила до Зіхтера.

— Пане Теофіле, що таке вдіялось? Ви блідий, мов зі снігу, — вона піднесла йому ту плавку склянку, але скло в її руках завжди було тверде. — Я ненароком чула про Яна. Чому ви не вірите в нього? Я певна, він упорається з орґаном навіть зі зав'язаними очима!

Професору здалося, що її очі горять, мов два вікна, він усміхнувся до своєї улюблениці:

— Хіба ж я не знаю? Я вчив його сам, і знаю, що бодай рівного йому органіста я не чув і вже не почую за своє життя, — він знову підвівся до вікна, — але якби ж я міг...

Він боявся його орґану, його Баха, Генделя, Боельмана, грімниці, дзвонів, каміння з даху, він боявся власного страху! Але найдужче його орґану та скалок, які входили в очі і груди Адаму...

Мерхле світло в кірсі Святого Петра нагадувало пріле скло, бо в очах тьмарилось і ноги чомусь боліли. У заповненій ущент залі слухали орган. Але грав на ньому не органіст. Дудар! Строкатий дудар із міста Гамельн. Він кликав тих, хто його слухав, із собою, і вони йшли через міст, крізь

браму, за місто. Заклятою стежкою, на кручу, туди, де топляться в річці, де річка подібна до горла змії.

Вони підступали до краю і стихали. Зсередини поривала бистрінь. Вітром — вітряно, світлом — меркло, болем — зім'ято. Музика скла дрібнилася, мов бите дзеркало, і злітала кому в руку, кому в голову, кому в око. Коли він скаже їм: «Киньтесь із кручі!» — вони, не вагаючись, униз упадуть.

Теофіл Зіхтер дивився на обличчя довкола. І не бачив лиш одного — Янового. Але він чув його. Дударя! Пересмішника... Музика крала волю і він теж ішов за ним. *Хіба лиш воску залити у груди, інакше не можеш не йти!* Теофіл підвівся і ступив на вулицю ковтнуть повітря. Та орган було добре чути і знадвору. Перехожі спинялись. Уражені. І лиш він один бачив, як дрібне каміння скочувалося гребенем даху. Тієї кірхи, де він стільки років грав во славу!

Він дивився на ці тремтливі стіни, зраний дах, але не дивувався. Бо вже не вперше помічав, що таке діялося, коли Ян брався за оргán. А одного разу під час його гри блискавка зрізала три вежі храму через дорогу від концертної зали. Теофіл Зіхтер відчував таку жагучу втому, ніби сходив сотню миль, сотню черевик і сотню ніг.

Коли орган стих, у кірсі запала бездиханна тиша, красномовніша за оплески, які відлунювали згодом. Злата з Іво підбігли привітати Яна. Він обійняв брата. Вона всміхнулася йому:

— Яне, ти грав, мов божевільний.

— Але Теофіл Зіхтер однаково мною невдоволений, — мовив Ян із на-смішкою. — Може, він хтів, щоб я грав при тямі?

— Він непокоїться за тебе.

— А чи є на те причина? Коли є, Злато, непокойся і ти.

Вони вибрались із натовпу, і як верталися додому Іво спинив Яна коло ліхтаря:

— Коли ти грав у кірсі, я згадав, як ледь не втопився в морі. І нині міцно тримав тебе за руку.

Після цього вечора Яна запросили дати концерт у Відні. А Іво вирішив побратися зі Златою перед виходом у новий рейс.

СІМ ОСТРОВІВ

Злата знала, що колись мала інше ім'я та батьків. Але вона так часто повторювала собі: «Я не пам'ятаю», що, зрештою, забула їхні імена і власне. Златою її назвала мати Естер. Зовні вона була зовсім не схожою до неї: смаглявої, темноокої, із густими бровами та косами, зрізаними з вороного крила. Було в цій красі щось трагічне й сильне. Але лиш у ній, бо серце Естер мала слабке. Легкодухе, лякливе серце. Воно стукало якось нервово, не до ладу заламувало пальці, гордовито тримало голову та щораз упало у відчай. Златка була їй розрадою, прохолодним потічком.

Естер розчісувала їй коси й забувала про все на світі, блукала з нею у високих дібровах, і виглядала з-понад їхніх верхів'їв зорі. Їм було добре в тих замріях, аж надто, за стінами кімнатки без опалення, на вогкому піддашші у гримерці театру або серед галасливої ночі в темному льосі. Вона розчісувала, заплітала ті гіркомедові коси, і вони всміхалися до неї. Зціляли її страх і тугу.

Естер усім казала, що тими косами Злата вдалась у батька. Її важкі брови підповзали одна до одної, коли вона згадувала свого чоловіка. Його вбили одної ночі втікачі з Білого острова. Це була така дивна місцина, про яку говорили з острахом. Оповідали, мовляв, звідти не вертаються, а як уже трапиться кому звернути назад, то лише звірові, що й до людини вже не подібний.

Злата часто уявляла, що її батько був моряком, як Іво. Він мандрував на давньому кораблі з вітрилами по непізнаних краях, бачив, де ночує вітер,

як небо рветься за обрієм, як падають зорі, і чув їхній крик. А ще він плив до сімох островів і розповідав Златці про кожен із них. І вона їх розглядала, ніби при яві.

Острів мертвого сонця осипався піском і порохом, він такий давній, що бачив потоп і вихідців з Едену. Острів імли був усіяний п'янкими стеблами туманів, які стигнуть напровесні та квітнуть зеленкавим цвітом. До Пташиного острова зліталися зимувати птиці, і море приносило звідти строкате пір'я і співи. На Німому острові віднімало мову й забувалися слова. А Летючий острів узагалі не тримався води й підносився над нею.

Ще траплявся мореплавцям Острів скам'янілих химер. На ньому Злата любила спинятися найдовше. Усе на тому острові завмирало в камені: дивовири, незрушні ліси, тверді болота, сади плодів, яких не зірвати, і квіти мармурових ароматів. А в самому серці стояв палац на сорок кімнат.

Жили на тому острові троє мисливців, кожен із яких набув собі частку від химер. Один під плащем ховав крило лилика*, у другого шкіра заросла лускою, а третій мав пташині очі. Мисливці, як і годиться, тримали при собі луки. І вже як котрийсь випустить із нього стрілу й поцілить у живе тіло, то нараз те стане каменем. Колись давно заїлися мисливці й вистрілили один одному в серце. І відтоді ходять усюди із каменем між ребер. Чи багато втіхи жити без сміху й туги, чи багато втіхи мати холодні груди?

Утім, знаходились і такі, що би хтіли собі того каменю, а не мали. Кажали, що лиш із таким серцем можна вижити на Білому острові. Його Златчин тато боявся найдужче й закликав доньку оминати ті води, і не заглядати навіть на віддалі. Бо немає страшнішого краю серед семи островів, бо немає страшнішого острова на всій землі. Злата уявляла, як від тих оповідок очі робилися йому дуже сумні й волосся тьмяніло від білої думки.

* Лилик — кажан.

Ян танцював із нею до самого світанку. Опісля звелів скрипці мовчати. Музика стихла, як ніч, спалена ранком. Він бачив її у кремовій сукні. Вона ж його в чорній, не білій, сорочці. І ніколи не навпаки.

Нараз Злата відступила, відсахнулась од нього, голова їй паморочилась і стала терновою. Ноги слабнули, у думці шпигало, в очах мигтіло, хиталося, пливло. Ян спинив її, і дістав зі скроні скалку своєї музики. Злата сиділа й верталась із танцю в яв. Хмари липнули до віконниць, звіддала було чути дзвони. Ян гасив свічки.

— Я виконала обітницю. Лишилося тільки шість ночей і я вільна.

Він наново вколов її, холодно й різко:

— Рік мине швидко.

— Він тягнутиметься так довго, що ця ніч згубиться в його течії. Ти й сам забудеш про неї.

— Але ти не забудеш! — він зім'яв вогники з канделябрів. — А як і схочеш, то зроблю сопілку із дерева, спаленого гримницею. І ти прийдеш сюди, де б не була...

Злата взула свої чоботи, зігріті вогнем. Ян приніс пальто й шалик із капором. На долівці губилися вовняні рукавиці, і вітер колючий гуляв надворі із вовни. Вона ступала власними слідами, а він стояв при дверях, доки смереки не вкрали її кроки.

Шлях до річки видався легшим. Пахло миром і смирною. При світлі було видко обриси старого костелу, покинутого край лісу. Дзвони із селища сягали його тужних стін. Річка тверда, наче скло, каламутна, без риб. Пір'я чорніло на стежці — по той бік.

Сніг прокидався в її очах, коли вона йшла хмарним ранком із замку, що з вигляду, як корабель.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.